

Aandachtspunten t.b.v. het Commissiedebat Erfgoed 4 oktober 2023

29 september 2023

Geachte Kamerleden,

Op 4 oktober vergadert u over het erfgoedbeleid, waarbij een aantal belangrijke dossiers voor de erfgoedsector op de agenda staan. Voor dit uitgestelde commissiedebat van 21 juni hebben wij u destijds al stukken toegestuurd.

Met een demissionair kabinet en Tweede Kamerverkiezingen op komst is de politieke slagkracht van de staatssecretaris en uw Kamer beperkt. Toch willen wij nogmaals de belangrijkste punten onder uw aandacht brengen; deze zijn opgesteld met een aantal van de partners uit het [Erfgoedplatform van Kunsten '92](#). Inmiddels heeft de staatssecretaris antwoord gegeven op 107 Kamervragen, ook op een aantal van de FIM-vragen uit juni. Onderstaande punten behoeven wat ons betreft meer toelichting of uitwerking van de staatssecretaris.

1) BASIS OP ORDE

De basis voor de monumentenzorg wordt gelegd door de SIM, de Woonhuisregeling en de provinciale restauratieregelingen. Deze regelingen zorgen voor continuïteit en zekerheid en geven eigenaren een gezonde prikkel tot goed regulier onderhoud aan hun rijksmonument(en). Hoewel deze basis op hoofdlijnen goed functioneert, ziet de FIM ook dat bepaalde categorieën monumenten tussen wal en schip vallen en op geen enkele regeling aanspraak kunnen maken.

Kan uw Kamer de staatssecretaris oproepen om als uitgangspunt te nemen dat geen enkel rijksmonument meer tussen wal en schip valt?

Een ander aandachtspunt zijn de provinciale restauratieregelingen. Provincies hebben hun eigen beleidsruimte om regelingen in te richten. De hoogte van de subsidiebedragen, de aanvraagwijze en de tenders verschillen overal en worden dermate overvraagd, dat deze niet voorzien in de daadwerkelijke behoefte. Het lijkt op een 'tombola' voor de eigenaar. De staatssecretaris geeft aan dat zij op dit moment de bestuurlijke afspraken uit 2012 met de provincies evalueert en dat zij medio 2024 hierop zal ingaan.

FIM benadrukt het belang van meer harmonisatie van de provinciale restauratieregelingen - met name voor nationaal opererende professionele monumentenorganisaties.

Daarnaast staat het goed functioneren van de SIM-regeling zwaar onder druk door een structureel budgettekort, o.a. omdat er geen indexering plaatsvindt. Vanwege de flink gestegen bouwkosten (tot wel 30% in de afgelopen 5 jaar) pleit de FIM (naast het al opgehoogde budget in de periode 2023-2025) voor een jaarlijkse indexering van de SIM. Dit is vooral nodig bij de reguliere instandhoudingsregeling en minder bij incidentele restauratieregelingen die beter kunnen inspelen op actuele prijsstellingen. Bij de Voorjaarsnota gaf de Staatssecretaris een goed signaal om de uitgekeerde loon- en prijsbijstelling vanaf 2023 in te zetten om het Sim-budget te verhogen met € 3 miljoen per jaar. De FIM is de staatssecretaris daar zeer erkentelijk voor.

De FIM roept op om de instandhoudingsbudgetten (SIM en WHR) ook na 2025 jaarlijks op peil te houden door het budget te indexeren en dit vast te leggen in structureel beleid. Indexeren, indexeren, indexeren! We vragen uw Kamer om structurele loon- en prijsbijstellingen voor de SIM en de Woonhuisregeling op te nemen in het overdrachtsdossier voor de nieuwe bewindspersoon op het departement van OCW.

2) KWETSBAARHEID GROTE MONUMENTEN

Daarnaast speelt nog de problematiek van de restauratie- en instandhouding van zeer grote monumenten. In haar Kamerbrief over de verkenning financiering monumentenzorg (12 juni 2023) kondigt Uslu aan dat in 2023 eenmalig € 15 miljoen extra budget beschikbaar gesteld wordt voor enkele urgente restauraties. Dat is een mooi steuntje in de rug, en daar zijn we de staatssecretaris zeer erkentelijk voor, maar het is ook alom bekend dat het

beschikbare budget niet toereikend is om eigenaren van grote monumenten adequaat te ondersteunen bij hun restauratieopgaven.

Te meer omdat voor een groot aantal van de restauratiebudgetten via de provincies een maximum subsidiebedrag is vastgesteld dat bij lange na niet tegemoet komt aan de hoogte van de restauratiekosten. Dit onderwerp zal een van de grote knelpunten zijn in de verkenning van het financieringsstelsel. Het is belangrijk dat de vraag zich niet beperkt tot de restauratie- en instandhoudingsbehoefte van deze grote monumenten, maar ook duurzaamheidsmaatregelen meeneemt.

FIM roept uw Kamer op om verduurzamingsopgave mee te nemen bij de instandhoudingsopgave van grote monumenten. De huidige subsidieregelingen houden hier onvoldoende rekening mee. De verkenning van het monumentenstelsel is hét moment om tot integrale regeling voor deze categorie monumenten te komen.

3) AMBTELIJK CAPACITEITSGEBREK ERFGOED

In de beleidsdoorlichting en -reactie wordt het capaciteitsgebrek voor erfgoedbeleid bij de gemeenten geconstateerd. De staatssecretaris wil een Commissie instellen die nader onderzoek doet naar de consequenties van het capaciteitstekort en naar mogelijke oplossingen. Daarnaast kondigt zij de komst van een 'Aanjaagteam' aan, dat de gemeenten met raad en daad en uitvoeringskracht gaat ondersteunen bij de urgente taken. Gezien de omvangrijke 'verbouwing' van Nederland, is het van groot belang dat bij gemeenten de kennis, kunde en capaciteit aanwezig is om in alle komende transities het erfgoed stevig mee te nemen. We juichen in principe ieder initiatief toe om deze kennis en capaciteit te verhogen.

Maar we uiten onze zorgen over de manier waarop het probleem dreigt te worden aangepakt. FIM vindt dat het probleem te eenzijdig vanuit het ministerie, de gemeenten (VNG) en de provincies (IPO) wordt aangevlogen en te weinig input is opgehaald uit het veld, bijv. bij de professionele monumentenorganisaties die dagelijks met vele gemeenten te maken hebben. De FIM kan zich vinden in de brief die door de Federatie Ruimtelijke Kwaliteit naar uw Kamer is gestuurd. Hierin wordt opgeroepen om te investeren in de bestaande structuur van provinciale erfgoedhuizen en steunpunten, en niet in een nieuwe commissie of nieuw aanjaagteam, zoals de staatssecretaris heeft aangekondigd.

FIM roept uw Kamer op om de staatssecretaris aan te moedigen de professionele monumentenorganisaties (o.a. verenigd in de FIM) te betrekken bij de aanpak van het capaciteitsgebrek op de erfgoedafdelingen in vele gemeenten in ons land.

4) BESCHERMINGREGIMES VOOR ALLE SOORTEN ERFGOED

DSP heeft geïnventariseerd welke zaken, met het oog op een goede uitvoeringspraktijk van de Erfgoedwet, aandacht behoeven. Een deel van de geïnventariseerde punten vergt mogelijk aanpassing van de wet of onderliggende regelgeving. In de tweede helft van 2024 zal Uslu een overzicht van wenselijke wijzigingen uw Kamer aanbieden.

FIM ziet als grootste aandachtspunt de splitsing in de Erfgoedwet tussen een museale route voor roerend erfgoed en een monumentale route voor onroerende zaken. Doordat beide routes een volledig verschillend beschermingsregime hebben, zijn bepaalde soorten erfgoed binnen de Nederlandse grenzen niet of onvoldoende wettelijk beschermd. Dit geldt o.a. voor klinkend erfgoed, interieurs, maritiem erfgoed, erfgoed in de leefomgeving en immaterieel erfgoed, maar ook erfgoedparticipatie.

FIM roept uw Kamer op om de staatssecretaris te wijzen op het belang van harmonisatie van het museale en het monumentale beschermingsregime in de Erfgoedwet, zodat alle soorten onroerend en roerend erfgoed effectief en doeltreffend beschermd worden tegen aantasting, vernieling en sloop.

Tot slot: een aantal van de eerder gestelde vragen zijn niet gesteld of onvoldoende beantwoord. Deze vragen zijn geel gearceerd in de stukken hieronder. Mogelijk kunt u deze meenemen in uw bijdrage aan het debat. Wij staan u graag te woord om het commissiedebat Erfgoed met u voor te bereiden.

Namens de FIM,

Eefje van Duin
Voorzitter
06 49 31 20 48

FIM-input voor het Commissiedebat Erfgoed 21 juni 2023

Agendapunt 3: beleidsreactie op doorlichting erfgoed

16 juni 2023

Geachte Kamerleden,

Allereerst: hartelijk dank voor alle aandacht die u tot nu toe al hebt getoond in ons bijzondere vakgebied.

'Het erfgoed van ons allemaal: de zaken die we bijzonder vinden om door te geven aan onze kinderen. Mooie steden, dorpjes, bijzondere landschappen, gebouwen, groen, archeologie, verhalen of tradities. Om te koesteren!'

Deze aandacht zien we ook terug in de stukken die staatssecretaris Gunay Uslu sinds haar aantreden aan u heeft gepresenteerd: de ambitie die bijvoorbeeld uit de Meerjarenbrief 2023-2025: 'de kracht voor creativiteit' spreekt, is absoluut een compliment waard.

Ook hebben wij het gevoel als sector gehoord en betrokken te worden: wij waarderen de kennismaking met staatssecretaris Uslu op 8 juni 2022 en de ruimte die zij ons gaf om onze 'cri-de-coeurs' onder de aandacht te brengen. En ook vinden wij het fijn dat het ministerie van OCW ambtelijk ons frequent meeneemt in de stappen die zij zetten en ons consulteren in de behoefte uit het brede erfgoedveld.

Toch zijn wij kritisch op de uitgevoerde beleidsdoorlichting (zie onze reactie in bijlage) en willen u hier graag deelgenoot van maken. Ook hebben wij op een aantal punten vragen geformuleerd die u mogelijk kunt gebruiken in het debat op 21 juni 2023.

Alvast dank voor de genomen moeite. Wij staan u graag te woord om het debat met u voor te bereiden.

Namens de FIM,

Eefje van Duin

Voorzitter

06 49 312 048

[De Federatie Instandhouding Monumenten](#) heeft op 30 mei jl. een brief gestuurd naar Staatssecretaris van Cultuur en Media over het eindrapport Beleidsdoorlichting Erfgoed, opgesteld door de DSP-groep (zie bijlage). Staatssecretaris Uslu heeft op 12 juni haar beleidsreactie op het DSP-rapport naar de Tweede Kamer gestuurd.

In uw commissiedebat erfgoed op 21 juni bespreekt u de beleidsdoorlichting onder agendapunt 3. Voor dit debat geven wij u, met aanvullingen vanuit het [Erfgoedplatform van Kunsten '92](#), een aantal voorstellen voor Kamervragen.

Er zijn zes aandachtspunten die volgens ons onvoldoende zijn behandeld in het DSP-rapport:

1. Integrale visie op erfgoed ontwikkelen in relatie tot grote uitdagingen

Onze samenleving staat voor een aantal grote uitdagingen, die van invloed zijn op erfgoed:

- Klimaatverandering en waterhuishouding;
- Energietransitie en verduurzaming;
- Woningopgave en bevolkingsgroei;
- Democratische vernieuwing en participatie;
- Vergrijzing en krapte op de arbeidsmarkt.

De beleidsdoorlichting stelt dat: 'erfgoed in de huidige beleidscontext minder sectoraal en meer integraal wordt benaderd. Erfgoed dient verbonden te zijn aan de grote transities. Dat kan als OCW nog meer een stem laat horen en de waarde van erfgoed benadrukt. [...]. Ook wordt in het onderzoek geconstateerd dat de grootste zorg van de geïnterviewden zit bij de grote opgaven in de fysieke leefomgeving en wat dit betekent voor de kwaliteit van de leefomgeving en het erfgoed. De transities bieden echter ook kansen voor verdere inbedding van erfgoed in onze leefomgeving.' In haar brief d.d. 12 juni 2023 gaat staatssecretaris Uslu onder het hoofdstuk 'erfgoed en leefomgeving' hier nader op in. Toch missen daar, volgens ons, nog een aantal zaken, bijvoorbeeld: hoe verhoudt erfgoed zich tot de recente rapporten van de grote planbureaus? (Zie bijlage op pagina 4 voor een overzicht van deze rapporten).

Voorstel Kamervraag:

- ***Wat zijn de opgaven voor het erfgoed die voortkomen uit de recente rapporten van de planbureaus en welke bijdrage kan erfgoed leveren aan de aanpak van die opgaven?***
- ***Heeft u voldoende zicht op de gevolgen van de klimaatverandering voor erfgoed en hoe wij ons daartegen kunnen beschermen? Maar ook: hoe erfgoed kan bijdragen aan de oplossing?***

2. Erfgoed inzetten bij maatschappelijke opgaven en transities

Het DSP-rapport ziet de gevolgen van grote maatschappelijke opgaven en transities als risico's voor erfgoed. De erfgoedsector zelf ziet vooral de kansen en pleit ervoor erfgoed in te zetten als onderdeel van de oplossing. Van belang is dat de bijdragen van erfgoed aan de maatschappelijke opgaven worden ingezet bij de beleidsprogramma's van andere departementen, zoals LNV, I en W, BZK en EZK.

Voorstel Kamervraag:

- ***Wat doet u om gezamenlijke financiering van programma's zoals de Erfgoed Deal interdepartementaal te realiseren?***

3. Beschermingsregime ontwikkelen voor alle soorten erfgoed

DSP heeft geïnventariseerd welke zaken, met het oog op een goede uitvoeringspraktijk van de Erfgoedwet, aandacht behoeven. Een deel van de geïnventariseerde punten vergt mogelijk aanpassing van de wet of onderliggende regelgeving. In haar brief schrijft Uslu dat dit nadere bestudering vergt en dat zijn de komende maanden in beeld gaat brengen welke aanpassingen daadwerkelijk wenselijk zijn en zo ja, hoe die eruit zouden kunnen zien. In de tweede helft van 2024 zal Uslu een overzicht van wenselijke wijzigingen uw Kamer aanbieden.

FIM ziet als grootste aandachtspunt de splitsing in de Erfgoedwet tussen een museale route voor roerend erfgoed en een monumentale route voor onroerende zaken. Doordat beide routes een volledig verschillend beschermingsregime hebben, maakt dat een aantal soorten erfgoed binnen de Nederlandse grenzen onvoldoende wettelijk beschermd zijn. Dit geldt o.a. voor klinkend erfgoed, interieurs, maritiem erfgoed, erfgoed in de leefomgeving en immaterieel erfgoed, maar ook erfgoedparticipatie.

Voorstel Kamervraag:

- ***Wat gaat u doen om de Erfgoedwet op fundamenteel niveau te onderzoeken, zodat het effectief en doeltreffend zal zijn voor alle soorten erfgoed als ook een harmonisatie aanbrengt tussen de beschermingsregimes?***

4. Tekort aan menskracht en expertise bij gemeenten oplossen

De beleidsdoorlichting constateert dat de capaciteit en deskundigheid bij gemeenten op het terrein van erfgoed onder druk staan. Hierbij baseert het rapport zich zowel op cijfers van de Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed (hierna: de Inspectie) als op signalen uit het veld. FIM onderkent dit en ziet tevens dat het tekort aan gemeentelijke menskracht en expertise en onvoldoende provinciale toezicht daarop niet alleen de bescherming van monumenten hindert, maar ook de uitvoering van verduurzaming van erfgoed vertraagt, de inzet van erfgoed voor de woningbouwopgave en de herbesteding van monumenten.

In haar brief kondigt de staatssecretaris al een aantal maatregelen aan, o.a. een “aanjaagteam” dat expertise beschikbaar stelt op het gebied van erfgoed en transitieopgaven.

FIM vindt een goed begin, maar roept het Ministerie op om i.s.m. de VNG in hun actieplan niet alleen te focussen op de erfgoedambtenaar, maar juist ook het probleem sectoroverstijgend en integraal aan te pakken. Dus om (bij)scholing van niet alleen gemeentelijke erfgoedambtenaren, maar ook bijvoorbeeld RO-ambtenaren en ambtenaren duurzaamheid en klimaatadaptatie te faciliteren. Integrale medewerkers die zich met het gehele gebied van erfgoed kunnen bezighouden en zich dwars door de sectoren heen verbinden.

Kijk hierbij ook naar de rol van de provinciale steunpunten voor ‘monumentenzorg’ die sinds hun bestaan een essentiële rol spelen bij de ondersteuning van de gemeenten bij uitvoering van hun erfgoedtaken. Hen missen we in de geagendeerde brief d.d. 12 juni 2023.

Voorstel Kamervraag:

- *Hoe gaat u de (met name kleinere) gemeenten concreet helpen met het aantrekken van, opleiden van, en vasthouden van de erfgoedmedewerkers (van de toekomst), maar ook (integraal) de RO-medewerkers, programmamanagers en bijvoorbeeld teamleiders op het gebied van verduurzaming en water en bodem?*
- *Hoe gaat u de gemeenten concreet helpen, zodat zij hun rol als facilitator, ondersteuner en helpdesk (loket) voor de (erfgoed-)eigenaar, voor hun burgers, maar ook als handhaver en toezichthouder, structureel (dus niet alleen met een aanjaagteam) goed kunnen uitvoeren?*

5. Tekort aan vaklieden aanpakken

Het reguliere MBO-onderwijs biedt geen plek aan kleinschalige, ambachtelijke opleidingen. Daarvoor subsidieerde het rijk in het verleden tijdelijk drie instellingen: [ERM](#), [NCE](#) en [ROP](#). Toch blijft het een opgave om de cursisten / scholieren ook daadwerkelijk binnen te krijgen: het dreigende tekort aan vaklieden is een risico voor het vakkundig onderhoud en restauratie van monumenten.

In haar brief kondigt Uslu aan de subsidie aan het NCE en de ERM “voort te zetten.” Het is niet duidelijk of het wederom om een tijdelijke ondersteuning gaat van een paar jaar of om structurele financiering. FIM is van mening dat het opleiden van vakmensen onderdeel moet uitmaken van de basis van het stelsel en structurele ondersteuning van de rijksoverheid verdient.

Voorstel Kamervraag:

- *Hoe gaat u zich inzetten voor een structurele oplossing om een doorlopende leerlijn en instroom van nieuwe leerlingen voor de hoogst noodzakelijke ‘voldoende handen aan de panden’ te garanderen voor de toekomst?
Gaat u met Minister Dijkgraaf om tafel om een structurele oplossing te vinden voor het specialistische vakonderwijs, zodat het opleiden van restauratie-vakmensen niet alleen aan de markt wordt overgelaten?*

6. De basis op orde heeft een stelselherziening nodig

Over het algemeen zijn monumenten in goede staat, maar voor een aantal soorten monumenten is het huidige stelsel niet toereikend. Dat geldt onder andere voor een beperkt aantal zeer grote monumenten en bijvoorbeeld voor groen erfgoed. Maar ook voor een aantal monumenten met woonhuisfunctie.

Voorstel Kamervraag:

- *Hoe gaat u ervoor zorgen dat in de stelselvoorziening geen enkel monument tussen wal en schip valt, en er altijd voldoende ruimte is passend bij behoefte aan duurzame instandhouding, ongeacht het soort monument of soort eigenaar, ook voor de zeer grote monumenten en het groene en archeologisch erfgoed?*

BIJLAGE: OVERZICHT RELEVANTE RAPPORTEN PLANBUREAUS:

1. [College van Rijksadviseurs \(CRa\)- Via Parijs; Een ontwerpverkenning naar een klimaatneutraal Nederland \(2019\).](#)
2. [CRa- De 22e eeuw begint nú; Agenda College van Rijksadviseurs 2021- 2024](#)
3. [Raad van State- Jaarverslag 2022; Slagkracht en vertrouwen](#)
4. [PBL- pbl-2023-vier-scenarios-voor-de-inrichting-van-nederland-in-2050-4832.pdf](#)
5. [PBL- Erfgoed als leefomgevingswaarde; Een referentiekader voor de dialoog over de waarde van het bestaande bij ruimtelijke ingrepen.](#)
6. [PBL- pbl-2021-grote-opgaven-in-een-beperkte-ruimte-4318_1.pdf](#)
7. [RLi- advies boeren met toekomst definitief](#)
8. [RLi- advies natuurinclusief nederland def.pdf](#)
9. [ROB- ROB+Signalement-Gezag+herwinnen+-+over+de+gezagswaardigheid+van+het+openbaar+bestuur.pdf](#)
10. [SCP- 230323 Sociale+en+Culturele+Ontwikkelingen+2023.pdf](#)
11. [SER- grondstoffentransitie-energietransitie.pdf](#)
12. [CBS- CBS-Monitor Brede Welvaart-2020.pdf](#)

Algemene aandachtspunten t.b.v. het Commissiedebat Erfgoed 21 juni 2023

16 juni 2023

Geachte Kamerleden,

Op 21 juni vergadert u over de erfgoedsector, waarbij een aantal hele belangrijke agendapunten voorbijkomen. Graag maken wij van deze gelegenheid gebruik om een aantal andere punten ook bij u onder de aandacht te brengen, opgesteld met een aantal van de partners uit het [Erfgoedplatform van Kunsten '92](#):

Erfgoed en leefomgeving

De komende decennia krijgt Nederland te maken met tal van nieuwe ruimtelijke en maatschappelijke transitie die impact hebben op deze leefomgeving. In de sector leeft de zorg dat de grote opgaven in de fysieke leefomgeving ten koste zullen gaan van de kwaliteit van de leefomgeving en het erfgoed als de overheid hier niet voldoende op stuurt. De transities bieden echter ook kansen voor verdere inbedding van erfgoed in onze leefomgeving. Bijvoorbeeld op het gebied van de enorme woningopgave.

Wil het kabinet de doelen van het Parijs-Akkoord halen, dan is er geen ruimte voor de aanleg van 1 miljoen nieuwe woningen. Het is daarom van groot belang om eerst naar de bestaande bouw te kijken en de mogelijkheden van herbestemming en hergebruik te benutten, alvorens men nieuwbouwwijken uit de grond stampst in waardevolle groene gebieden aan de randen van steden of dorpen.

Wij hebben een aantal vragen hierover:

- *Hoe en met wie wordt in kaart gebracht of stikstofreductie behaald kan worden door het benutten van de bestaande historische bebouwing voor de woningbouwopgave in vergelijking tot nieuwbouw?*
- *Hoe wordt de verklaring van Davos, de Davos-alliantie en de acht criteria voor goede bouwcultuur, door onze regering ondertekend, in het erfgoedbeleid geïmplementeerd?*
- *Hoe wordt voorkomen dat fabrieksmatige (massa-)woningbouw en de bouw van flexwoningen afbreuk doen aan de kwaliteit van het landschap, van de steden en dorpen en van de bestaande (erfgoed)structuren?*
- *Is het erfgoedbelang voldoende verankerd in de 26 nationale programma's ter uitvoering van de Novex en in het startpakket voor de provincies? En wordt beoordeeld of de gebiedsprogramma's van de provincies, dit najaar op te leveren, het erfgoedbelang voldoende waarborgen?*
- *Wordt het wettelijk instrumentarium ingezet om met ontwerpkracht de ruimtelijke kwaliteit van onze cultuurhistorische waardevolle leefomgeving te bevorderen? Op welke manier worden gemeenten gestimuleerd om in beleid en vergunningverlening hun opdracht op dit terrein waar te maken?*

Digitaal erfgoed

Voor behoud, beheer en toegankelijkheid van born digital erfgoed (erfgoed dat nooit fysiek heeft bestaan) ontbreken de instrumenten. De instellingen die dit erfgoed beheren kunnen nog niet genoeg gebruik maken van bestaande kennis over selectie, het behoud, beheer en toegankelijkheid van dit erfgoed. (Het DSP-rapport maakt hier ook melding van).

- *Welke stappen worden ondernomen om het behoud en beheer van born digital erfgoed te borgen?*

Immaterieel erfgoed

Immaterieel erfgoed kan praktisch, sociaal en mentaal een bijdrage leveren aan een [duurzame toekomst](#). Ook kan immaterieel erfgoed bijdragen aan meer [duurzaam toerisme](#).

- *Is er bewustzijn van de rol die immaterieel erfgoed speelt in maatschappelijke domeinen zoals bijvoorbeeld duurzaamheid en recreatie? Hoe wordt dit ingezet?*

Inclusiviteit

In het Europese Verdrag van Faro (dat de staatssecretaris nog dit jaar zal [ondertekenen](#)) komen de partijen onder meer overeen om de noodzakelijke stappen te ondernemen om de bepalingen van dit Verdrag toe te passen met betrekking tot: de rol van cultureel erfgoed bij de opbouw van een vreedzame en democratische samenleving en bij de processen van duurzame ontwikkeling en de bevordering van culturele diversiteit.

- *Hoe wordt er vormgegeven aan deze bepalingen uit het verdrag van Faro over democratisering, verduurzaming en culturele diversiteit? En hoe is de gehele Nederlandse samenleving (ook het overzeese gebied) gepresenteerd in het cultureel erfgoed zowel materieel als immaterieel, zodat recht wordt gedaan aan de ambitie om inclusief te zijn?*

Alvast veel dank voor de genomen moeite. Wij staan u graag te woord om het debat met u voor te bereiden.

Eefje van Duin
Voorzitter FIM
06 49 312 048

Astrid Weij
Directeur Kunsten '92
info@kunsten92.nl
020-4220322